

11

ETELÄ-SAVON ÄLYKKÄÄN ERIKOISTUMISEN STRATEGIA - ÄES 2026 - 2029

Mitä on älykäs erikoistuminen: tausta ja tavoite

Älykäs erikoistuminen on Euroopan unionin alueellisen innovaatiopolitiikan kulmakivi, jonka avulla maiden ja alueiden tulee tunnistaa ja valita omat vahvuusalueensa, jotta niiden kehittämiseen voidaan panostaa ja investoida. Älykkäällä erikoistumisella pyritään uusien innovaatioiden synnyttämiseen, niiden levittämiseen ja alueiden kilpailukyvyn parantamiseen. Tähtäimessä on synnyttää uutta yritystoimintaa, työpaikkoja ja kasvua.

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian (ÄES) tavoitteena on suhteellisen kilpailuedun hyödyntäminen maakunnan tunnistettujen vahvuuksien pohjalta, koko maakunnan elinvoiman vahvistaminen sekä alueen innovaatiopotentialin hyödyntäminen. Älykkään erikoistumisen strategia kuvaa maakunnan tunnistettuja vahvuuksia, joilla voidaan hakea kasvua ja kehitystä. ÄES yhdistää alueen inhimillisen ja teknologisen pääoman sekä luonnonvarojen kestäväen käytön toisiaan tukeviksi kokonaisuudeksi. Yksi keskeisimmistä kasvun ja kehityksen mahdollistajista on kansainvälistyminen.

Valmistelu ja taustatiedot

Etelä-Savon aiemmat älykkään erikoistumisen strategiat on laadittu vuosille 2014–2017, 2018–2021 sekä 2022–2027. Vuosien 2026–2029 maakuntaohjelman laatimisen yhteydessä todettiin, että kolmatta, edelleen voimassa vuoteen 2027 voimassa olevaa on tarpeen päivittää ja muuttaa samalla ÄES:in aikajänne maakuntaohjelmakauden kanssa yhteneväksi.

Toimintaympäristössä tapahtuneet merkittävät muutokset sekä Euroopan Unionin rahoituslinjauksissa toteutuneet ja ennakoituvat uudet avaukset edellyttivät Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian ajankohtais-tarkastelua sekä osittaista päivittämistä. Sekä painopistealojen sisällä että läpileikkaavien teemojen valinnassa huomioitiin tulevan ohjelmakauden tavoiteasetanta ja maakunnassa toteutunut kehittäminen.

Valmistelu toteutettiin maakuntaohjelman työpajojen yhteydessä keväällä 2025. Työpajoihin osallistui yhteensä noin 250 henkilöä. Elinkeinoja, yrityksiä, osaamista, TKI-toimintaa sekä klustereita koskevia työpaja

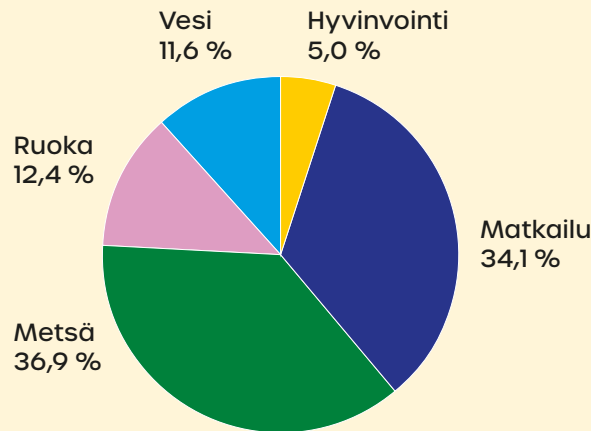
ja kokouksia järjestettiin yhteensä kuusi kappaletta. Tilaisuuksiin osallistui laajasti sidosryhmien edustajia yrityksistä, koulutus- ja tutkimusorganisaatiosta, edunvalvontaorganisaatioista sekä julkiselta sektorilta. Näin ollen päivitysprosessin voi katsoa noudattavan riittävässä määrin ÄES-ohjeistuksen mukaista Yrittäjämäisen etsimisen prosessia (Entrepreneurial Discovery Process).

Ohjelmakauden 2022-27 tukirahoituksen jakauma ÄES-näkökulmasta

Älykkään erikoistumisen strategian päivittämisen taustaselvityksenä on tarkasteltu rakennerahastokauden 2022–2027 toteutunutta Etelä-Savon maakuntaliiton rahoittamien hankkeiden temaattista jakaumaa. Maakuntaliiton rahoittamista hankkeista runsas 90 % on ollut älykkään erikoistumisen strategian mukaisia kehittämis- ja investointihankkeita. ÄES-kärkiin on yhteenlaskettuna kohdentunut maakuntaliiton rakennerahastotukea 18,8 miljoonaa euroa. Läpileikkaaviin

**Myönnetty tuki
älykkään erikoistumisen
strategiakärjittäin**

- Hyvinvointi (947 916 €)
 - Matkailu (6 423 303 €)
 - Metsä (6 940 160 €)
 - Ruoka (2 333 838 €)
 - Vesi (2 176 843 €)
- Yhteensä 18 822 969 €**

Kuva 3. Myönnetty tuki älykkään erikoistumisen strategiakärjittäin vuosina 2022-2027

teemoihin on kirjattu tukirahoitusta maakuntaliitosta yhteensä noin 10,9 miljoonaa euroa.

Euromääräisesti eniten tukea on kohdistunut strategian kärjille metsä (36,9%) sekä matkailu (34,1%). Ruoka- ja vesi-kärjet ovat saaneet seuraavaksi eniten tukirahoitusta (12,4% ja 11,6%). Hyvinvointiin on kirjattu kohdistuneeksi maakuntaliiton myöntämää tukirahoitusta 5,0% eli vähiten valituista kärjistä.

Läpileikkaavien teemojen tukirahoituksesta eniten on kohdentunut yrittäjyyden, ekosysteemien ja klustereiden edistämiseen (44%). Vihreän siirtymän ja ratkaisujen hankkeita on tukirahoitettu toiseksi eniten (31%). Myös digitalisaation nousee vahvana rahoituskohteena esiin 22 %:n osuudella. Osaamisen teemaa on rahoitettu maakuntaliitosta vähiten (3%). Osaaminen ja koulutus ovat älykkään erikoistumisen strategian toteutumisen ja TKI-toiminnan kannalta keskeisiä elementtejä, ja näitä teemoja edistetty maakunnassa muiden hankkeiden sisällä sekä muista rahoitusohjelmista.

Etelä-Savon TKI- tiekartta 2030 ja kansainvälistymis-suunnitelma 2030

Etelä-Savon TKI-tiekartta 2030 Asiakirja valmistui elokuussa vuonna 2023, ensimmäisenä maakuntana Suomessa. Se tähtää Etelä-Savon TKI-toiminnan kunnianhimoiseen nousuun. Numeerisena tavoitteena on saavuttaa valtakunnallisestikin tavoiteltu T&K-menojen neljän prosentin (alue-)BKT-taso. Tämä edellyttää laajaa maakunnallista yhteistyötä sekä erityisesti yrityskentän aktiivista huomiointia.

Etelä-Savon kansainvälistymissuunnitelma 2030 eskvsuunnitelma.pdf hyväksyttiin tammikuussa vuonna 2025. Sen viitekehyksenä toimii TKI-tiekartta. Kansainvälistymissuunnitelmalla tähdätään koordinoitumpaan yhteiseen tekemiseen kansainvälisen rahoituksen hyödyntämisessä, verkostojen rakentamisessa sekä ulkomaisen osaavan työvoiman saannissa.

TKI- tiekartan ja kansainvälistymissuunnitelman toteuttaminen ohjaavat osaltaan maakunnan hanketoimijoita ja erityisesti

älykkään erikoistumisen strategian painopistealoja hyödyntämään ns. rahoituksen synergiaa. Tämä tarkoittaa suunnitelmallista eri rahoituslähteiden hyödyntämistä ja niiden polttamista siten, että kansallisesti tai rakennerahastoista rahoitetuista hankkeista edetään kansainvälisiin verkostoihin ja rahoituskonsortioihin, joilla on potentiaalia menestyä EU:n kansainvälisesti kilpailluissa suorissa rahoitushauissa. Laaja rahoituspohjaa turvaa kehittämisen jatkuvuutta rakennerahastovarojen mahdollisesti niukentuessa tulevilla ohjelmakausilla.

Euroopan unionin uudet prioriteetit ja kansalliset kärkialavalinnat

Euroopan unionin tulevia painopisteitä rahoituksen osalta tulevat olemaan mm. yritysten kilpailukyky ja hiilineutraalius, puolustus-teollisuus ja turvallisuus, kohtuuhintainen asuminen, vesiresilienssi sekä energiasiirtymä. Lisäksi EU:ssa on valmistunut biotalousstrategia.

Kansallisesti keskeisiä linjauksia ovat vuonna 2024 valmistuneet [Teollisuuspoliittinen strategia : Ohjausryhmän raportti, Valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotinen suunnitelma - STTK](#) Työ- ja elinkeinoministeriön laatimat TEM-konsernin strategiset kohdealueet.

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategiassa 2026-2029 huomioidaan eurooppalaiset painopistealueet ja kansalliset kärkialat maakunnan omien vahvuuksien pohjalta. Maakuntaohjelman yhtenä tavoitekokonaisuutena on, että Etelä-Savo osaltaan toimii globaalien ratkaisujen tekijänä. Toisaalta tulee muistaa, että maakunnassa on sellaisia kilpailuetua sisältäviä toimialoja, jotka eivät sisälly sellaisenaan eurooppalaisiin tai kansallisiin painopisteisiin. Toimialojen sisältä on kuitenkin hahmotettavissa teemoja, jotka tukevat esimerkiksi turvallisuutta tai energiasiirtymää. Yritysten kilpailukyky yhdistää tavoitteena kaikkien toimialojen kehittämistä.

Valmistelutyöpajoissa maakunnan kehittämispotentiaalia nähtiin olevan selkeästi eniten

biopohjaisissa ratkaisussa ja uusissa materiaaleissa sekä kiertotaloudessa (ml. veden kiertotalous). Seuraavaksi eniten mainintoja saivat ruokateknologia sekä vesivarojen kestävyys ja vesiresilienssi. Jonkin verran potentiaalia maakunnassa nähtiin sisältyvän murroksellisiin teknologioihin, energiateknologiaan/-murrokseen sekä kaksikäyttöellisuuteen. Digitaalisuuden ja tekoälymurroksen huomioimisen katsottiin laajasti olevan edellytyksenä sille, että kehittämispotentiaali saadaan realisoitua.

Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien ÄES

Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien yhteisellä älykkään erikoistumisen strategialla mahdollistetaan ylimaakunnallinen yhteistyö ja tarpeen vaatiessa maakuntien yhteisten hankkeiden valmistelu ja rahoitushaut. Tavoitteena on vahvistaa Itä- ja Pohjois-Suomen alueen yhteistyötä ylimaakunnallisesti ja kansainvälisesti. Maakuntien yhteisiksi painopisteiksi on strategiassa nostettu puhtaat ratkaisut,

digitalisaation hyödyntäminen ja kestävä palvelutuotanto. Itä- ja Pohjois-Suomen alueen kehittämismahdollisuudet kytkeytyvät maailmanlaajuisten ja eurooppalaisten ongelmien ratkaisuun esimerkiksi ilmastopolitiikan, energiamurroksen ja strategisen omavaraisuuden tavoitteissa.

Tilannekuva

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian 2026–2029 tilannekuva on yhteinen Etelä-Savon maakuntaohjelman 2026–2029 nykytilakuvauksen kanssa.

Älykkään erikoistumisen strategian sisältö

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029 koostuu viidestä varsinaisesta kehittämiskärjestä sekä viidestä läpileikkaavasta teemasta. Kunkin painopistealueen sisältöä avataan seuraavissa kuvauksissa. Läpileikkaavat teemat tavoitteineen ovat yhtenevät Maakuntaohjelman 2025-2029 läpileikkaavien teemojen kanssa, ja ne on kirjattu samansisältöisinä molempiin asiakirjoihin. Kansainvälisyys on älykkään erikoistumisen strategian lähtöolettamana sekä kärkialoilla että läpileikkaavissa teemoissa.

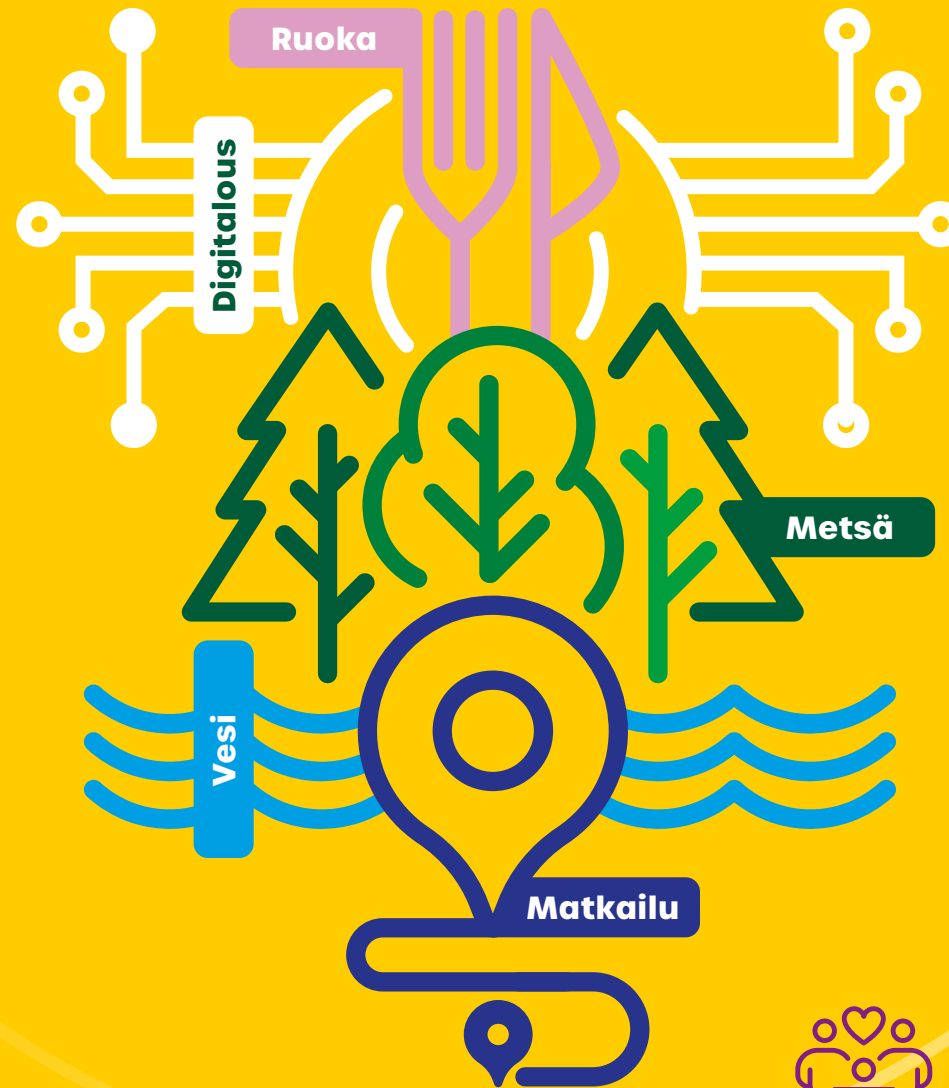
Kehittämiskärjet

1. Metsä
2. Vesi
3. Ruoka
4. Matkailu
5. Digitalous

Läpileikkaavat teemat

- a. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintä
- b. Yritysten kilpailukyky
- c. Kokonaisturvallisuus
- d. Osaaminen
- e. Hyvinvointi

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian kehittämiskärjet ja läpileikkaavat teemat

Ilmastonmuutokseen
sopeutuminen
ja sen hillintä

Yritysten
kilpailukyky

Kokonais-
turvallisuus

Osaaminen

Hyvinvointi

Kuva 4. Älykkään erikoistumisen strategian kehittämiskärjet ja läpileikkaavat teemat

Metsä

Metsä on Etelä-Savossa selkeästi tunnistettu vahvuus. Metsäisessä maakunnassa metsäbiotaloudella, kantorahatuloilla ja puutuoteollisuudella on suuri merkitys työllisyyden, aluetalouden ja elinvoiman sekä tki-toiminnan veturina. Metsäsektorin osuus koko talouden arvonlisäyksestä on jopa 15%. Puuta jalostetaan maakunnassa erityisesti mekaanisesti, päätuotteina vaneri ja muut kerrostetut tuotteet. Puunjalostuksen prosesseihin liittyvää, kansainvälisesti kilpailukykyistä laitevalmistusta on sekä kemiallisen että mekaanisen jalostuksen tarpeisiin. Maakunnan maapinta-alasta 86 prosenttia on metsätalousmaata ja alueella syntyy 7,3 prosenttia koko maan vuotuisesta puuston kasvusta (VMII3).

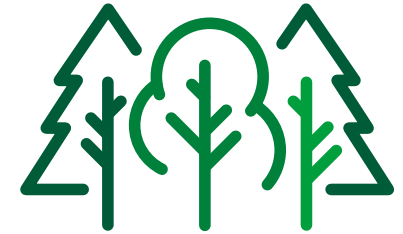
Maakuntaohjelman tavoitteen mukaisesti metsä-kärjessä pyritään arvoketjussa ylöspäin eli jalostusarvon nostamiseen. Metsätoimiala huomioidaan maakunnallisen biotaloustrategian laadinnassa.

Metsien käytössä on tavoitteena taloudellinen kestävyys. Sen rinnalla huolehditaan toiminnan ekologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävydestä. Etelä-Savon puhtaiden vesien suojelu, metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä luonnontuotealan ja luontomatkailun kehittäminen sisältävät potentiaalia myös innovaatiotoiminnan näkökulmasta.

Innovaatioiden ja yritystoiminnan kannalta merkityksellistä Etelä-Savon erityisosaamista ovat kemiallisen puunjalostuksen prosessiteknologiat, puuraaka-aineen jatkojalostaminen sekä metsäpuiden eri ainesosien hyödyntäminen, puurakentaminen ja metsäpuiden kasvullisen lisäyksen teknologiat. Puupohjaisissa tuotteissa, palveluissa ja ratkaisuisissa käytetään uusiutuvaa ja kestävää raaka-ainetta, joten samalla edistetään vähähiilisyttä – puurakentamisessa luodaan teknisiä hiilinieluja – materiaalitekniikan kehi-

tystyöllä voidaan tarjota uusia ratkaisuja myös esimerkiksi puolustustarvike- ja kaksikäyttöteollisuudelle.

Maakunnan innovaatioalustoja metsä-kehittämiskärjessä ovat Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Kuitulaboratorio (Savonlinna), Teollisen puurakentamisen laboratorio (Savonlinna), puun materiaalitutkimuksen Mikpolis-tutkimusyksikkö (Mikkeli) sekä Luonnonvarakeskuksen (Luke) Metsäpuiden kasvullisen lisäyksen tutkimusyksiköiden ympärille on rakentunut ekosysteemi, jossa on mukana maakunnan yritysten lisäksi kotimaisia ja kansainvälisiä toimijoita. Ekosysteemi on kansainvälisesti verkottunut ja kyvykäs osallistumaan suoraa EU-rahoitusta tavoitteleviin konsortioihin. Klusterin muodostamista ja siitä saatavia hyötyjä selvitetään.

Metsä-kehittämiskärjen keskeisiä tavoitteita ovat:

- Kestävän puurakentamisen ratkaisut tuotteiksi, palveluiksi ja liiketoiminnaksi kansainvälisesti
- Metsäbiojalostamoiden uudet prosessi- ja teknologiaratkaisut kansainväliseksi liiketoiminnaksi (resurssi-, vesi-, energiatehokkuus), ml. prosessiteollisuuden digitaaliset ratkaisut
- Korkean lisäarvon puutuotteet ja kuitutuotteet, arvokomponentit ja palvelut
- Sivuvirtojen hyödyntäminen ja teolliset symbioosit
- Kestävän metsänjalostuksen, -hoidon ja metsänkäytön ratkaisut, robotiikka, automaatio, metsänkäyttötavat
- Aktiivinen talousmetsien luonnonhoito ja metsien virkistys- ja luontoarvojen ylläpito
- Metsä-arvoketju maakunnan biotalousstrategian kivijalkana

Läpileikkaavasti metsä-kehittämiskärki yhdistyy erityisesti puhtaiden luonnonvesien turvaamiseen, prosessiteollisuuden vesienkäsittely- ja digitaalisiin ratkaisuihin, metsänluonnon antiimiin (marjat, sienet, riista), metsien virkistys- ja matkailukäyttöön sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen hillintään.

Vesi

Vesi-kehittämissärjessä Etelä-Savon vahvuuksia ovat poikkeuksellisen puhtaat luonnonvedet sekä veden puhdistus-, käsittely- ja kiertotalousosaaminen ja -teknologia. Puhtaan veden ja veden kiertotalouden kaupalliset mahdollisuudet vastaavat globaaleihin ongelmiin. Ilmastonmuutokseen ja turvallisuuskysymyksiin liittyen vesiresilienssi on nostettu EU-tasoiseksi kärkiteemaksi, ja tähän haasteeseen Etelä-Savolla on osaamista ja resursseja vastata.

Etelä-Savon pintavesistä erinomaisessa tai hyvässä tilassa on peräti 98 prosenttia järvipinta-alasta ja 79 prosenttia jokipituuksista (ELY-keskus). Puhtaan veden osaamisen ytimessä on innovaatioalusta EcoSairila, jonka ympärille rakentunut julkinen ja tki-infrastruktuuri edustavat maailman huipputasoa. Vesi-painopisteen toimijat ovat kansainvälisesti laatuarvioituja ja laajasti verkottuneita, mikä edistää kansainvälistä TKI-yhteistyötä ja mahdollistaa suoriin EU-rahoitushakuihin tarvittavien konsortioiden muodostumista. Blue Economy Mikkeli -osaamiskeskus (BEM) on

rekisteröitynyt EU:n klusterialustalle (ECCP) ja sille on myönnetty EUCLESin pronsstitason laatumerkki. BEM:llä on myös WOLL – Water Oriented Living Labs -status.

Eri rahoituslähteitä on käytetty veteen liittyvässä kehitystyössä synergisesti. Mikkelin kaupunki ja Työ -ja elinkeinoministeriö solmivat Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimuksen helmikuussa 2021. Sopimuksen strateginen painopiste vuosille 2020-2027 on ”Yhdyskuntavesien kiertotalous”. Ekosysteemisopimuksella kehitetään veden kiertotalouden sekä vesiturvan ratkaisuja ja edistetään teemaan liittyvää digitalisaatiota ja datan hyödyntämistä.

Vesiosaamista, -tutkimusta ja -koulutusta tarjoavat maakunnassa LUT sekä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk). Klusteritoiminnan ytimessä ovat toiminnassa mukana olevat yritykset sekä toimintaan potentiaalisesti liittyvät uudet yritykset. Maakunnassa on vientipotentiaalia veden palveluille ja tuotteille.

Vesi-kehittämiskärjen keskeisiä tavoitteita ovat:

- Liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksien hyödyntäminen: kiertotalous, järjestelmät, digitaaliset ratkaisut
- Energia- ja materiaalitehokkuuden parantaminen
- Vesiturvaan ja vesiresilienssiin liittyvät ratkaisut, kuten yritysten vesivastuullisuus ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen
- Vesien hyvän ekologisen tilan säilyttäminen, vesistöjen kuormituksen vähentäminen
- Vesistöjen hyödyntäminen kestävässä ruuantuotannossa ja matkailussa

Läpileikkaava teema ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen hillintä näkyvät Vesi-kärjessä etenkin luonnonmukaisten ratkaisujen kuten kosteikkojen edistämisenä sekä vesivarastojen ja kastelujärjestelmien kehittämisenä. Ravinteiden kierrätys ja vesistöjen hyvä kunto ovat myös ilmastotoimia.

Puhdas vesi on pohjana myös muille älykkään erikoistumisen kärkialoille ja poikkileikkaaville teemoille, kuten esimerkiksi hyvinvoinnille ja matkailulle.

Ruoka

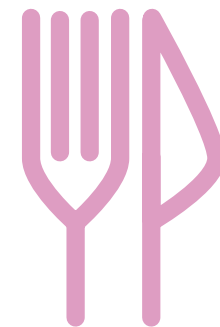
Ruoka vahvuusalueena Etelä-Savossa pohjautuu erityisesti alkutuotannon painoarvoon sekä puhtaan ruuan kiistattomaan kilpailuun. Alkutuotannon merkitys näkyy paitsi kotieläintaloudessa ja vihannestuotannossa, myös sisävesikalastuksen – esim. muikun – kansallisessa kalastusosuudessa. Kehittämiskärki sisältää luomutuotannon erityisosaa, sillä maakunnassa sijaitsee Luomuinstituutin kehittämisverkosto ja luomualan osuus peltopinta-alasta on 16,7 prosenttia (Ruokavirasto 2024). Luomu vastaa erityisesti Euroopan unionin puhtaan, korkeatasoisen ja turvallisen elintarviketuotannon tavoitteisiin. Vuonna 2024 Etelä-Savo palkittiin Euroopan Unionin luomualueena. Alkutuotannon toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää koko maakunnallisen arvoketjun menestykselle, ja se on huoltovarmuuden kannalta kriittinen kysymys.

Etelä-Savossa osataan uusien, korkeatasoisten elintarviketuotteiden ja -palveluiden

kehittäminen (esim. gluteenittomat elintarvikkeet) sekä alkuperämerkinnän hyödyntäminen kaupallisesti. D.O. Saimaa- laatu- ja alkuperämerkki kertoo paikallisesta, korkeatasoisesta ja vastuullisesta elintarviketuotannosta, ja siinä on potentiaalia viennin ja ruokamatkailun näkökulmasta. D.O.Saimaa yhdistää verkostoon ruuan tuottajat, jalostajat ja ravintolatoiminnan. Nämä yhdessä tuottavat korkeatasoisen ruuan elämyksiä maakunnan kotimaisille ja kansainvälisille matkailijoille. Saimaa European Region of Gastronomy-juhlavuosi 2024 ja siihen liittyvä kehittämishankkeiden kokonaisuus lisäsivät ruokatoimijoiden verkostoon ylimaakunnallisen ja kulttuurillisen ulottuvuuden. Jalostuksen ja oikein kohdennetun markkinoinnin avulla voidaan avata korkealaatuisille tuotteille uusia markkinoita myös kansainvälisesti.

Innovaatioalustana ruoka-kehittämiskärjessä toimii Etelä-Savon ruokaklusteri. Klusteritoiminta edistää ruoka-alan innovaati-

oita ja uusia ratkaisuja ja tuo näkyvyyttä. Sen keskeisiä toimijoita ovat yritykset sekä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk), Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Luonnonvarakeskus, Etelä-Savon Koulutus Oy, Etelä-Savon ammattiopisto Esedu ja Proagria Etelä-Savo. Klusteri on eurooppalaisen klusterialustan (ECCP) jäsen ja saavuttanut pronssitason laatuarvon (ESCA). Klusteritoimijat ovat kansainvälisesti verkottuneita ja hyödyntävät kehittämistoiminnassaan koheesiorahoituksen ohella mm. Interreg- ja Horisontti-rahoitusta.

Ruoka-kehittämiskärjen keskeisiä tavoitteita ovat:

- Kannattavaa alkutuotantoa kestävästi
- Puhdas ja kestävästi tuotettu ruoka, ml. Luomu
- Vesien ja metsien antimet esiin
- Lähiruoka arvostettuna elämysten lähteenä maakunnassa ja ruokamatkailussa
- Lisää jalostusta, brändäystä ja vientiä esimerkiksi alkuperä- ja laatuerojen avulla
- Kansainväliset kumppanuudet ja verkostot kehittämistoiminnan katalysaattoreina
- Ruoka huoltovarmuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä

Yhdistävinä teemoina muihin kehittämiskärkiin ovat ruokamatkailu, metsän uudet elintarvikkeet (luonnontuotteet, -raaka-aineet ja -marjat) sekä puhtaan veden ja puhtaan ruuan yhteiset mahdollisuudet. Ilmastonmuutoksessa maatalous ottaa ilmastonmuutoksen vaikutukset etulinjassa vastaan, joten alkutuotannon sopeutumista ja varautumista tulee edistää.

Matkailu

Matkailu on Etelä-Savossa luontaisista vahvuuksista ponnistava toimiala, jonka kehittämiseen on järjestelmällisesti panostettu. Matkailun osuus Etelä-Savon bruttokansantuotteesta oli vuonna 2022 4,3 prosenttia (valtakunnallisesti 1,8 %). Lisäksi matkailun osuus maakunnan koko työvoimasta oli tuolloin 5,3 prosenttia. Kansainvälisten matkailijoiden osuus Etelä-Savon yöpymisvuorokausista on Tilastokeskuksen majoitustilaston mukaan hieman yli 10 prosenttia, mikä on itäisen Suomen vertailussa kohtuullinen lukema, mutta koko Suomen tasoon verrattuna (28% v.2024) antaa näkymää kansainvälisen matkailun kasvupotentiaalista.

Maakunnan matkailutoimialalle on tyypillistä maaseutupainotteisuus sekä toimijoiden pieni koko. Erityistä maakunnan matkailussa on runsas vapaa-ajanasuntojen määrä (noin 45 000 mökkiä), luontomatkailu (mm. Kansallispuistot ja Saimaa Geopark) sekä kehittyvä kulttuurimatkailu. Etelä-Savossa on useita kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettuja

kulttuuritapahtumia ja -matkailukohteita, jotka tuovat alueelle elinvoimaa, vetovoimaa ja lumovoimaa. Kulttuurimatkailussa on potentiaalia kehittyä yhdeksi Etelä-Savon matkailun kärjistä, kun taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintötoimijat tekevät entistä enemmän yhteistyötä matkailu-, ravintola- ja luontoalojen ammattilaisten kanssa. Ruoka, varsinkin korkeatasoinen lähiruoka D.O.Saimaa-alkuperämerkki kärkenään, on noussut matkailijoita kiinnostavaksi elämykselliseksi sisällöksi.

Valtioneuvosto on kohdistanut alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen -määrärahaa Itäisen Suomen kestävän matkailun kasvuohjelmaan, jota toteuttaa Visit Finland. Tavoitteena on Itäisen Suomen tunnettuuden nosto, yritysten kilpailukyvyyn parantaminen sekä kestävyuden vahvistaminen. Itäisessä Suomessa on tehty jo uusia matkailun avauksia ylimaakunnallisena yhteistyönä. Yksi merkittävimmistä edistysaskeleista ruoka- ja kulttuurimatkailun kehittämisessä on ollut Saimaa European Region of

Gastronomy -hanke, jossa luotiin laaja-alainen yhteistyöverkosto. Ekosysteemiyhteistyön tuloksena syntyi malli verkostomaisesta toimintatavasta, jossa eri toimijoiden palvelut ja tuotteet ovat yhteensovitettuja ja toisiaan täydentäviä. Alueelta löytyy myös tahtotilaa matkailu- ja luovien alojen yhteisen klusterin muodostamiselle, joka tähtää entistä vahvempaan alueelliseen yhteistyöhön ja elinkeinon kestävään kasvuun.

Vaikka kestävyysertifioituja yrityksiä ja matkailualueita on maakunnassa jo jonkin verran, ovat saavutettavuuden kysymykset ja ympärivuotisuus tai sesonkien pidentäminen Etelä-Savon kestävän matkailun haasteita. Näiden ratkaiseminen, uudistavan (regeneratiivisen) matkailun mahdollisuudet sekä uusille asiakasryhmille suunnattavien palvelujen kehittäminen tarjoavat alustaa matkailun TKI-toiminnalle. Toistaiseksi matkailutoimialalla hyödynnetään niukasti EU:n suoria rahoitusvälineitä.

Matkailu-kehittämiskärjen keskeisiä tavoitteita ovat:

- Lake Saimaa-brändin vahvistaminen ja hyödyntäminen
- Järvi-Suomen suuralueen sekä itäisen järvialueen tunnettuuden edistäminen ylimaakunnallisena yhteistyönä
- Matkailun liiketoimintalähtöisen TKI-toiminnan kasvattaminen ja kansainvälisiin matkailuteemaisiin verkostoihin liittyminen - kohti Saimaan matkailuklusteria
- Kestävä ja uudistava matkailuliiketoiminta
- Ruokaelämysten, luontomatkailun sekä kulttuuritarjonnan kehittäminen matkailun sisältöinä

Matkailun poikkileikkaavia teemoja ovat ruoka- ja hyvinvointimatkailu, vähähiilisyiden huomioiva kestävä matkailu ja mökkeily sekä digitaalisuuden hyödyntäminen matkailussa sekä verkostomainen toimintatapa. Matkailuyritysten kilpailukyvyyn vahvistaminen vaikean 2020-luvun alun jälkeen on keskeistä. Kestävän matkailun ympäristösertifiointea tulee edistää.

Digitalous

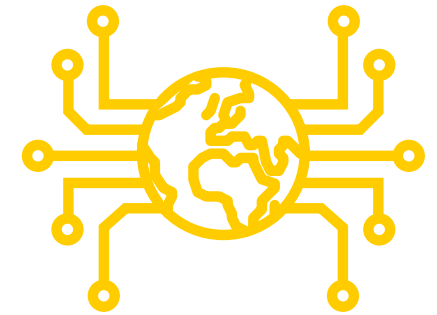
Aiemmin älykkään erikoistumisen strategiassa läpileikkaavana teemana toiminut digitaalisuus on nyt nostettu Digitalous -kehittämiskärjeksi. Etelä-Savossa on kansainvälisestikin verkottunutta digitaalisen tiedonhallinnan erikoisosaamista. Murrosteknologiat, kuten tekoäly, robotisaatio tai esineiden internet muuttavat työtä yrityksissä ja yhteiskunnassa perusteellisesti, joten kilpailukyvyyn ja uudistumisen kannalta ne on nostettava kehittämisen keskiöön.

Aiempaan tapaan digitalisaation avulla pyritään vapauttamaan yritysten ja julkishallinnon niukkoja resursseja, mutta kyse ei ole vain tehostamisesta: on tunnistettu tarve panostaa datalähtöiseen, aineettomaan arvонуontiin ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin. Lisäksi digitaalisuus palvelee vähähiilisyden tavoitteita.

TKI-toimijoiden, mm. Digital Innovation Hub -toiminnan, ja yritysten yhteistyöllä edistetään kaupallistettavien ratkaisujen syntymistä. Maakuntaan suunnitteilla olevat datakeskusinvestoinnin rakentavat toteu-

tuessa digitalouden ekosysteemiä.

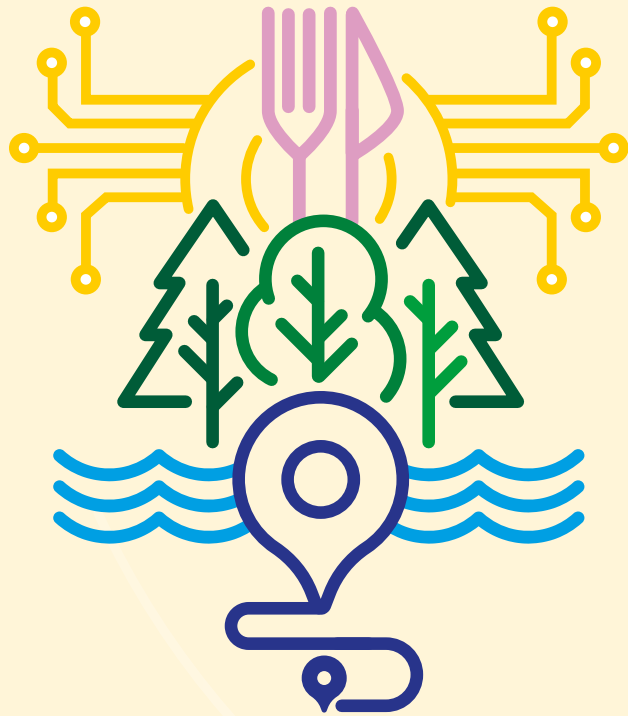
Etelä-Savon digitaalisen talouden TKI-infrastruktuuria on vahvistettu kohdentamalla ohjelmarahoitusta arkistointi- ja digiosaamisen osaamiskeskittymän vahvistamiseen. Keskeisiä toimijoita digitalouden kentässä ovat Kansallisarkisto, Kansalliskirjasto, Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto (ELKA), Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (Xamk), Mikkelin yliopistokeskus (MUC, Kansalliskirjasto on myös osa MUC:ia), Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu), Digitalia, Sodan ja rauhan keskus Muisti sekä useita Etelä-Savon ohjelmisto- ja digialan yrityksiä. Näiden ympärille on rakentunut tiedonhallinnan klusteri Memory Campus, joka on rekisteröity eurooppalaiselle ECCP-klusterialustalle. Klusteri edistää osaamista, innovaatioita ja kansainvälistymistä ja sen toiminta pohjaa Mikkelissä olevaan arkistoinnin ja digitoinnin osaamiseen. Memory Campus tarjoaa palveluja, kehittämissympäristöjä ja verkostoja, jotka tukevat digitaalista tiedonhallintaa ja uuden liiketoiminnan syntyä.

Digitalous-kehittämiskärjessä keskeisiä tavoitteita ovat:

- Digitalisoituvat yritykset ja yhteiskunta kilpailukykyisiä ja uudistuvia
- Digitaalinen turvallisuus
– luotettava tieto toiminnan pohjalla
- Uusia ratkaisuja dataa jalostamalla
- Uusi liiketoimintapotentiaali ja datatalouden mahdollisuudet
- Kansainvälisesti kilpailukykyinen TKI-ympäristö ja teknologiaosaaminen
- Vihreä ja sosiaalisesti kestävä digitaalinen siirtymä
- Digitaalisen saavutettavuuden parantaminen

Poikkileikkaavasti digitaalinen talous tukee edelleen kaikkia toimialoja ja yhdistyy erityisesti metsäteollisuuden prosessiteollisuuden digitaalisiin ratkaisuihin, yhdyskuntavesien ja vesiturvallisuuden dataosaamiseen, tiedon huoltovarmuuteen sekä hyvinvointialan uusiin digitaalisiin ratkaisuihin.

Älykkään erikoistumisen strategian läpileikkaavat teemat

Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategian 2026–2029 läpileikkaavilla teemoilla nostetaan esiin niitä merkityksellisiä teemoja, jotka vaikuttavat yleisemmin maakunnan elinvoimaan ja tukevat kehittämiskärjissä onnistumista. Ne ovat yhtenevät maakuntaohjelman 2026-2029 läpileikkaavien teemojen kanssa ja ne esitellään maakuntaohjelman luvussa 6.4. Läpileikkaavissa teemoissa on huomioitu sekä Euroopan unionin edellyttämät uudet kokonaisuudet että maakunnan tki-tiekartan kannalta olennaiset toimenpiteet.

Hyvinvointi

Osaaminen

Kokonais-
turvallisuus

Yritysten
kilpailukyky

Ilmastonmuutokseen
sopeutuminen
ja sen hillintä